

- GRAUBARD, S. R.: (szerk.): *The artificial intelligence debate: False starts, real foundations*. Cambridge, MA, Harvard University Press, 1988.
- JOHNSON-LAIRD, P. N.: *The computer and the mind: An introduction to cognitive science*. Cambridge, MA, MIT Press, 1988.
- KOCHEN, M.: *Principles of information retrieval*. Los Angeles, Melville, 1974.
- MOOERS, C. N.: *Zatocoding applied to mechanical organization of knowledge*. = *American Documentation*, 2. köt. 1951. p. 20–32.
- PAISLEY, W.: *Information science as a multidiscipline: twenty questions and a few answers*. = Pemberton, J. M.–Prentice, A. E. (szerk.): *Information science in its interdisciplinary context*. New York, Neal-Schuman, 1989.
- POPPER, K. R.: *Conjectures and refutations – the growth of scientific knowledge*. (4. jav. kiad.) New York, Basic Books, 1972.
- ROGERS, E. M.: *Communication technology. The new media in society*. New York, The Free Press, 1986.
- RUBEN, B. D.: *Communication and human behavior*. New York, MacMillan, 1984.
- RUBEN, B. D.: *The communication-information relationship is system-theoretic perspective*. = *Journal of the American Society for Information Science* (megjelenés alatt).
- SEARLE, J.: *Minds, brains and science*. Cambridge, MA, Harvard University Press, 1984.
- SHERA, J. H.: *The foundations of education for librarianship*. New York, Becker and Hayes, 1972.
- TURING, A. M.: *Computing machinery and intelligence*. = *Mind*, 59. köt. 1950. p. 433–460.
- WALDROP, N. M.: *Man-made minds. The promise of artificial intelligence*. New York, Walker, 1987.
- WERSIG, G.–NEVELING, U.: *The phenomena of interest to information science*. = *Information Scientist*, 9. köt. 1975. p. 127–140.
- /SARACEVIC, T.: *Information science: origin, evolution and relations*. = *Conceptions of library and information science. Historical, empirical and theoretical perspectives. Proceedings of the international conference held for the celebration of 20th anniversary of the Department of Information Studies, University of Tampere, Finland, 26–28 August 1991*. Szerk.: Vakkari, P. és Cronin, B. London–Los Angeles, Taylor Graham, 1992. p. 5–27./

(Murányi Péter)

A CD-ROM hálózat tapasztalatai a Leicesteri Műszaki Főiskolán

1991 májusa a CD-ROM hálózatok kezdetének időpontja a Leicesteri Műszaki Főiskolán (*Leicester Polytechnic*). Kellemes meglepetés volt, hogy nem akadtak komoly problémák. Szerencsés dolog, hogy a könyvtár, a számítóközpont és a távközlési osztály együtt dolgozik mint a főiskola információs központja.

A rendszer

Az Optinet-hálózatot választottuk a Novell Netware 286-on való üzemelésre. A CD-ROM hálózat szoftvérét az Attica Cyberneticstől vásároltuk, ennek része egy optikai szerver (386, 2 Mbájtos RAM) és 8 Sony CD-ROM olvasó. A hálózat fájlserverét és a munkaállomásokat a Viglen Computers szállította. A fájlrendszer 386-os gép 4 Mbájtos RAM-mal és 100 Mbájtos merevlemezzel. A munkaállomások típusa Genie 1; 1 Mbajt RAM, színes VGA-monitor, 3 és 1/2 hüvelykes lemez meghajtó található benne, merevlemeze viszont nincs.

A könyvtár épülete négyszintes, valamennyi emeleten két-két terminállal. A földszinten található egy számítógép-laboratórium a hallgatók számára, valamint egy légkondicionált terem, ahol a Data General számítógép és a CD-ROM hálózati szerver található. Egy mátrixnyomtató is kapcsolódik a szerverhez.

Az év elején további nyolc CD-ROM olvasót vásároltunk, így számuk 16-ra növekedett. Egy hordozható

CD-ROM olvasót is beszereztünk, ez teszi lehetővé, hogy a nem a hálózatban levő lemezeket is használhassuk.

Szolgáltatások

A hálózat melletti döntés oka az volt, hogy így általános referenzműveket, valamint egyes szakterületek szakmai anyagát egyaránt tudjuk szolgáltatni a hallgatók és az oktatók számára. A hálózaton a következő adatbázisok találhatóak: *Art Index*, *Bookbank*, *Books In Print*, *BNB* (1986-tól), *Computer Select*, *ERIC* (1966-tól, 2 lemezen), *Justis*, *LISA*, *Oxford English Dictionary*, *UK Official Publications*, *Worldwide Standards*.

Ezekon kívül általában egy lemez van nálunk kipróbáláson, ha lehet, ezeket is a hálózatra tesszük. Jelenleg a következőkkel ismerkedünk: *FAME (Financial Analysis Made Easy)*, *UK Company Disclosures*, *Statutory Instruments on CD*.

Semmi okunk nincs arra, hogy a szolgáltatásokat a CD-ROM adatbázisokra korlátozzuk. Hogy a fájlserver szabad kapacitását kihasználjuk, floppy adatbázisokat is felviszünk rá, így a *PC Globe* elektronikus atlaszt, valamint az *Inside Informationt*, a számítógépekkel kapcsolatos hírek és szemlék havi adatbázisát.

Még mindig vannak hiányok az állományunkban, különösen szükséges lenne egy jó általános business/

menedzsment szolgáltatás. Az *Independent on CD-ROM* megérkezése rövidesen várható.

Az eddigi tapasztalatok

Idáig az összes felhasználói kategóriából, beleértve a könyvtári munkatársakat, pozitív visszajelzések érkeztek. Korábban csak néhány hallgató és a könyvtárosok dolgoztak az önálló CD-ROM-okkal, a hálózat viszont mindenki számára lehetővé teszi ezeknek a forrásoknak a használatát. Nagyon hamar világossá vált, hogy a diákok különösen élvezik a lehetőségek felderítését, annak ellenére, hogy kezdetben az elérhető adatbázisok túlságosan is könyvtári jellegűek voltak.

Kezdetben egyes olvasók online katalógusként próbálták használni a munkaállomásokat, ezen megfelelő írásos útmutatókkal lehet segíteni. A monitoron először egy egyszerű menüt látunk. Meghatározott CD-ROM kiválasztása után a bevezető információk oldala jelenik meg, amely tájékoztatást ad arról, mi található az adatbázisban, s hogyan lehet segítséget kapni. Amikor a használó befejezi a keresést, újra a kiinduló menü jelenik meg.

Problémák

A legtöbb problémának az oka, amivel az elmúlt 12 hónapban találkoztunk, a helyi merevlemez hiánya volt. Meggyőződünk azonban arról, hogy az ebből adódó kisebb kellemetlenségek még mindig sokkal jobbakként mintha a használóknak hozzáférést adunk a keresőszoftverekkel és konfigurációs adatokkal teli merevlemezhez.

Úgy tűnik, hogy a keresőszoftverek újabb verzióinak egyre nagyobb a RAM-igényük. A jelenleg használt menürendszer a Novell „Menu”-je. Bár csak 12K-t igényel a RAM-ból, néha ez is túl sok, mivel a hálózati driverek, a DOS, a CD-ROM olvasók és a keresőszoftverek követelményeihez adódik hozzá. A könyvtári munkatársaknak nem voltak előzetes tapasztalataik a Novell-lel. A Netware-t az információs szolgáltatásoknál dolgozó kolléga telepítette számunkra. Egy belső tanfolyamnak és egy kiváló könyvnek köszönhetően mi is hamar beletanultunk a kezelésébe és a hibaelhárításba.

A menürendszer nem elég biztonságos. Szerencsére csak egyszer fordult elő, hogy egy olvasó károkat okozott a hálózatban, azóta jobban figyelünk, amit lehet, rejtetté vagy csak olvashatóvá igyekszünk tenni.

Az egyes lemezekkel kapcsolatos gondok

Bookbank

Ez volt az első lemez, amely fejfájást okozott. Londonban csodálkoztak, hogy kiterjesztett használati joggal vásároltuk meg, mielőtt kipróbáltuk volna a hálózaton. Nem javasolták a telepítést, ha a hálózati

terminálokra nincs helyi merevlemez. A Whitaker cég nagy erőfeszítéseket tett, hogy működjön nálunk a Bookbank, kutatási és fejlesztési menedzserük talált egy kompromisszumos megoldást. Az engedélyünk 1–3 olvasóra szól, így háromszor, három különböző alkönyvtárba kellett installálni. Minden verzióknak megvan a maga konfigurációja és batchfájlljai. Vigyázni kellett, hogy egyes paramétertáblázatok nehogyan íródjanak az aktualizálás közben. Ha az egyik verzió használatban van, akkor a használó a következővel próbálkozhat. Ha mindegyik használatban van, akkor olyan üzenet jelenik meg a monitoron, hogy később próbálkozzon. E megoldás megtalálása óta a Bookbank hiba nélkül működik, és hamarosan a Whitaker újabb hálózati verzióját installáljuk.

A BNB (brit nemzeti bibliográfia) és hasonló termékek

Az Online Computer Systems keresőszoftverét használó termékek periodikusan okoznak problémákat. Ez némileg ironikusan hangzik, mivel az általunk használt Optinet is ugyanennek a cégnek a produkuma. Az alapvető probléma az igényelt RAM-kapacitás. Kezdetben az Online Computer Systems lemezei jelentették a legtöbb tárkapacitás-igényt, de ma már vannak olyan egyéb lemezkiadók, amelyekhez még többre van szükség. A BNB lemezei közül csak a legújabb van meg nekünk, de ha a menüből mégis ki akarjuk választani a régebbieket, hibaüzenetet kapunk.

Justis

Ez a termék sohasem működött hatékonyan hálózaton. A legnagyobb gond itt is a RAM-mal van.

Összességében azt mondhatjuk, hogy a hálózat kezelése nem volt olyan félelmetes feladat, mint gondoltuk. Különösen örömdetes, hogy az elmúlt 12 hónapban a legtöbb problémát úgy megismertük, hogy azok mára elvesztették a jelentőségüket.

Hálózati engedélyek

Egyes cégek, így a H. W. Wilson, nem nagyon törődnek azzal, ha lemezeiket hálózaton is használjuk, míg mások, úgy tűnik, egyszerre akarják megfosztani a könyvtárakat költségvetésük jelentős részétől. Mindenkinek az az érdeke, hogy a többszörös hozzáférés közös alapelvei létrejöhessenek: pl. az egyidejű használók száma; a terminálok száma; a helyszínek száma, ahonnan a rendszer elérhető. A vevő feladata, hogy fenntartásait közvetlenül tudassa a kiadóval (pl. közli, hogy nem vásárolja meg a terméket, mert a hálózattal kapcsolatos irányelvek irreálisak).

Jövőbeni fejlemények Leicesterben

A rendszer 1991 májusa óta fejlődik. Az elkövetkező 2–3 hónap több szempontból is komoly fejlődést jelent

majd. Négy további terminált vásároltunk, amelyeket hamarosan installálunk. Ez a munkaállomások számát tízre növeli. Hogy a RAM-mal kapcsolatos problémákat megoldjuk, ezt minden terminálon 1 Mbájtról 3 Mbájtúra növeljük. További teendő a DOS 5.0 és az Optinet új verziójának bevezetése.

Jelentős az előrehaladás a főiskola hálózatában is. A könyvtár legtöbb adminisztratív funkciója a szemben levő épületbe került. Az új hálózat lehetővé teszi a Gateway House munkatársai számára a CD-ROM hálózat elérését.

Mostanában vettünk az Atticától egy CD Sentry menü- és számlázási programot. Mivel ehhez több RAM-ra lesz szükség, mint a jelenlegi menü esetében, installálásával várni kell annak említett bővítéséig.

Ha 6–12 hónapra tekintünk előre, várható, hogy a Netware 286-ot a Netware 386 váltja fel. Ehhez elsősorban a fájlrendszert kell módosítani, legalább 8 Mbájtos RAM és nagyobb merevlemez lesz szükséges. A Netware 386 nagyobb biztonságot is kínál, ami különösen fontos, mert a tervek szerint a szolgáltatásokat kiterjesztjük az egyes részletekre is. A könyvtár érdeke, hogy az oktatók megismerjék az összes technikai lehetőséget. Elsőként a Business School esetében várható ez a jövő tanév kezdetére.

Amellett, hogy több felhasználó számára több szolgáltatást nyújtunk, az integrált munkaállomási környezet kialakítása látszik fontosnak. Olyan szoftvert szolgáltatunk, amelynek segítségével a használók saját bibliográfiákat és adatbázisokat készíthetnek a háló-

zatban. Semmi sem szól az ellen, hogy a Business Schoolból kikerülő használók a kapott adatokat egy táblázatkezelőbe tölthessék le. Nem szabad elfeledkezni a JANET-en keresztül nyújtott szolgáltatásokról, az egyéb könyvtárak katalógusaihoz való hozzáférés természetes kiindulópont. A Windows a megfelelő környezet kialakításában segíthet.

Következtetések

A felhasználók hozzászoktak a CD-ROM hálózat-hoz. Bár ez eddig is folyamatosan változott, az elkövetkező néhány hónap fog jelentős fejlődést hozni. A javasolt változások hosszabb távon biztosítják, hogy a hálózat továbbra is anyagot szolgáltatson a használóknak, legyenek akár a könyvtárban, akár más épületben. Most, hogy a hálózat mér létrejött, ideje, hogy a teljesítmény mérésére ugyanazokat a szempontokat alkalmazzuk, mint az egyéb könyvtári szolgáltatásoknál, és ezekből megfelelő következtetéseket vonjunk le. Így az értéknövelő hatást tényszerűen megállapíthatjuk, és elemezzük a hálózat hatását az egyéb szolgáltatásokra, például a könyvtárközi kölcsönzésre.

/BLACK, K.: CD-ROM networking: the Leicester Polytechnic experience. = Aslib Information, 20. köt. 7–8. sz. 1992. p. 288–290./

(Murányi Péter)

Az angliai JANET-hálózat és a könyvtárak

A JANET- (*Joint Academic NETWORK*) hálózatot 1984-ben alapította az Egyetemek és Kutatóintézetek Számítógépes Bizottsága, ma az Információs Szolgáltatások Bizottsága (*Information Services Committee = ISC*) szponzorálja. Több mint 2000 számítógépet kapcsol össze Anglia mintegy 200 pontjáról, egyetemeket, oktatási intézményeket, ipari és kereskedelmi szervezeteket. Legnagyobb erénye heterogenitásában rejlik, egységesen alkalmazott szabványok segítségével az intézmények és adatbázisok legváltozatosabb formáit képes egy hálózatba kapcsolni.

A JANET.NEWS számítógépes „faliújságon” keresztül lehet a hálózatról információkat kapni. Ennek van egy könyvtári szekciója is, amely megadja a könyvtári személyzet e-mail címeit, OPAC-címeteket, valamint egyéb, a könyvtárosokat érintő információkat.

A JANET könyvtári alkalmazásai

Első lépésben az OPAC-okat kapcsolták a JANET-hez, lehetővé téve ezáltal elérésüket a campuson

kívülről is. A nagy katalógusok és más információs szolgáltatások használatához nem szükséges regisztráció. Az angliai egyetemi könyvtárak természetesen a legkülönbözőbb integrált rendszereket alkalmazzák, más-más interfésszel. A SALBIN nevű szoftvercsomagot (*Scottish Academic Libraries Bibliographic Information Network = Skóciai Egyetemi Könyvtárak Bibliográfiai Információs Hálózata*) 8 skóciai egyetemi könyvtár fejlesztette ki a British Library támogatásával, hogy könnyű hozzáférést biztosítsanak a távoli katalógusokhoz; amikor a használó valamelyiket kiválasztja, a szoftver gondoskodik a tárcsázásról és a kapcsolatfelvételtől.

A JANET alternatívát kínál a könyvtárak számára a könyvtárközi kölcsönzés lebonyolításához a posta és a telex mellett. A kérdéseket a BLDSC ARTEL programjával ingyen továbbítják e-mailen, és ez az átvitel leggyorsabb módja. A könyvtárközi kölcsönzés e formája még nem igazán felkapott, de egyre több könyvtár fogadja már el az igényeket a JANET-en keresztül.